

2 Kur vyko šv. Brunonas?

Kvedlinburgo analai, kuriuose pasakojant apie šv. Brunono (Bonifaco) žūtį paminėta Lietuva, – ne vienintelis vienalaikis šaltinis, aprašęs šį įvykį, jų yra daugiau. Tai Merzeburgo vyskupo Titmaro kronika (1012–1018), Bavarijos vienuolio benediktino Viperto pasakojimas „Vyskupo Brunono pamokslavimo Prūsuoze istorija“ (apie 1020 m.) ir italų teologo bei filosofo šv. Petro Damiano „Šv. Romualdo gyvenimas“ (apie 1040 m.). Tačiau visi jie 1009 m. šv. Brunono misiją lokalizuoja Prūsijoje (o Damianis mini ne prūsų, o rusų karalių). Tik neseniai E. Gudavičius pagrindė mintį, kad klysta ne Kvedlinburgo analų autorius, minėdamas Lietuvą, o kiti šaltiniai. Tai, kad lietuviai painiojami su prūsais, neturėtų labai stebinti. Antai XIII a., tai yra nuo minėtų įvykių praėjus daugiau kaip 200 metų, net tokioje geografiškai artimoje šalyje kaip Lenkija visi baltai tebevadunami prūsais,

p. 19

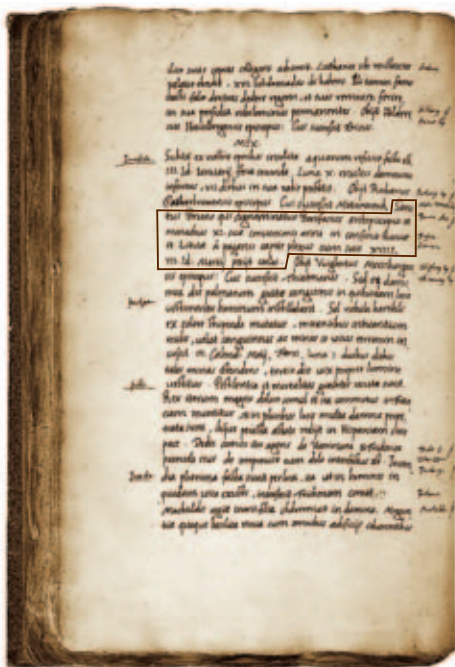

KVEDLINBURGO ŠV. SERVAČIAUS BAŽNYČIA IR VIENUOLYNAS. X–XII A.

o pvz., Mindaugas tituluojamas „prūsų karaliumi“, pasakojama, kad jis kartu su lietuviais užpuolęs Lenkiją.

Iš tikrųjų laiške imperatoriui Henrikui II Brunonas rašo ketinąs vykti į Prūsiją. Neaišku, ar jis jau tuo metu turėjo tolesnę tikslą – misiją į Lietuvą, ar toks sumanymas kilo būnant Prūsuoze (t. y., apie Lietuvą sužinojo tik ten, o ne Kijevo Rusioje, kur misionieriaus 1008 m.). Svarbu tai, kad išlikę gyvi šv. Brunono misijos žmonės (o kad jų būta, mini Vipertas) nebepainiojo Prūsijos su Lietuva. Šių kraštų jau nepainiojo ir imperatoriaus dvaras Magdeburge, į kurį turėjo suplaukti tiksliausios žinios, užrašytos ir Kvedlinburgo analuose. Beje, net vėliau – XII a. Magdeburge surašyti šaltiniai (pvz., Magdeburgo analai), kurie plačiau nei Kvedlinburgo analai pasakoja apie šv. Brunono misiją – mat rėmėsi Titmaro kronika, – visur nuosekliai taisė Prūsijos vardą į Lietuvos. Taigi kitų šaltinių autoriai buvo menčiau informuoti, o gal net nesuprato žinių apie naujas geografines realijas, todėl šv. Brunono misiją stereotipiškai lokalizavo Prūsuoze. Tačiau patikimuosiuose Kvedlinburgo analuose apie šv. Brunono misiją yra tik vienas sakinytis, o kituose šaltiniuose (nors jie klaidingai mini Prūsiją) pateikti ištiesi pasakojimai. Taigi galima teigti, kad tai yra pasakojimai apie Lietuvą.

Šiandien Kvedlinburgas neatrodo išskirtinis – tokių miestų Vokietijoje nemaža. Tačiau X a., kai Šventosios Romos imperatoriai buvo saksų hercogai, Saksonijos sostinė Magdeburgas buvo kartu ir imperijos sostinė. O Kvedlinburgas yra netoli Magdeburgo. Čia rezidavo, 936 m. mirė ir šv. Servacijaus bažnyčioje buvo palaidotas Saksų dinastijos pradininkas, imperatoriaus Otono I Didžiojo tėvas Henrikas I (valdė 919–936 m.). Štai kodėl šioje bažnyčioje 1936 m. Hitlerio bendras Heinrichas Himmleris surengė pompastišką savo bendravardžio Henriko I mirties tūkstantmečio minėjimą. Prie šv. Servacijaus bažnyčios įkurtas moterų vienuolynas, funduotas Henriko I žmonos Matildos, – to meto saksų aukštuomenės merginų auklėjimo įstaiga. Šio vienuolyno abatės buvo glaudžiai susijusios su imperatorių gimine (1009 m. vienuolyno abatė buvo Otono III sesuo Adelheidė). Vadinas, žinios iš imperatoriaus dvaro Magdeburge galėjo patekti tiesiai į šį vienuolyną. Tai dar kartą patvirtina, kad Kvedlinburgo analai, minėdami Lietuvą, neklysta.

KVEDLINBURGO ANALAI. XVI A. NUORAŠAS

MIX.

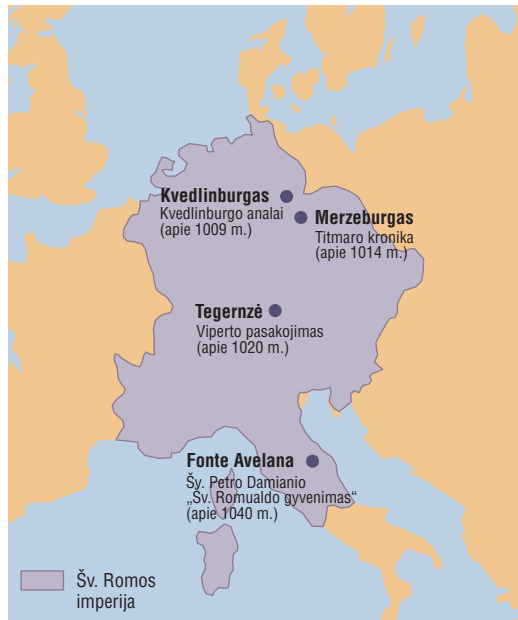
Inventio. Subita ex nostris operibus insolita aquarum visio facta est. 111. Id. Januarij. feria secunda. Luna x. multis damnum inferens, vii. diebus in sua rabe persistit. Obijt Reobarnus Paderbrunensis episcopus. Cui successit Metimoverch. Sicutus Bruno qui cognominatur Bonifacius archiepiscopus et monachus xi. sua conversionis anno in confinio Russiarum et Lituarum à paganis capite plexus cum suis xviii. vii. Id. Martij. percit coelos. Obijt Wighertus Merseburgensis episcopus. Cui successit Thiatmanus. Sed et dormitica die palmarum gutta sanguinis in quibusdam locis vestimentis hominum instillabant. Sed nebula horribili ex colore stupendo mutatus, mirantibus intuentionem

[1009 metais] šventasis Brunonas, vadinamas Bonifacu, arkivyskupas ir vienuolis, vienuoliktais savo atsivertimo metais Rusijos ir Lietuvos pasienyje pagonių trenktas į galvą, su 18 saviškių kovo 9 dieną nukeliavo į dangų.

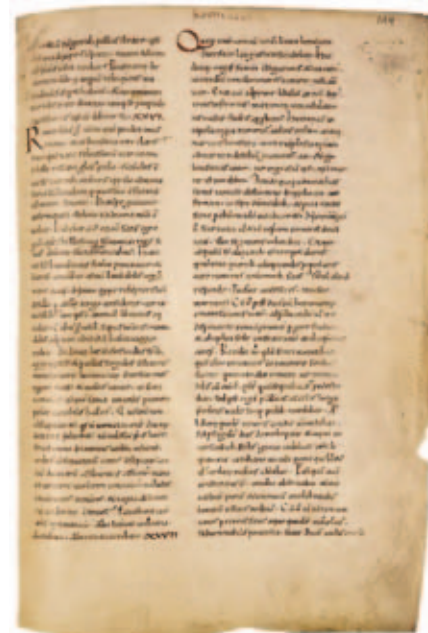
Kvedlinburgo analai. Apie 1009 m.

ABATĖS ADELHEIDĖS ANTKAPIS ŠV. SERVAČIAUS BAŽNYČIOJE. XII A.

1009 M. ĮVYKIŲ APRAŠŲ GEOGRAFIJA

ŠV. PETRAS DAMIANIS. ŠV. ROMUALDO GYVENIMAS. XI A. PAB.–XII A. PR. NUOR.

Tuomet, kai skelbė [Evangeliją] minėto krašto [Prūsijos] ir Rusijos pasienyje, gyventojų pirma draudžiamas, toliau evangeliją skelbiant suimamas. Paskui, vasario 14 d. [Brunonas] [...] su 18 savo kelionės draugų nukirsdinamas. Tiekos šventųjų kūnai gulėjo nepalaidoti, kol Boleslovas, tai sužinojęs, juos išpirko ir savo namams įgijo paguodą ateičiai.

Titmaras Merzeburgietis. Kronika, VI kn. Apie 1014 m.

Vokiečių kronikininko – Merzeburgo vyskupo (nuo 1009 m.) Titmaro kronika yra to paties laiko kaip ir Kvedlinburgo analai ir patvirtina pastarųjų patikimumą. Skirtingai nei Viperto ir šv. Petro Damiano pasakojimai, Titmaro informacija (kronikininkui ją perteikė pats šv. Brunono tėvas) apie misionieriaus mirtį yra mažiau nutolusi nuo paties įvykio ir vietos, ir laiko požiūriu. Tiesa, klaidingai minimi prūsai ir pateikiama kita šv. Brunono mirties data – matyt, buvo bandoma savarankiškai skaičiuoti. Svarbiausia šio pasakojimo naujiena – paminėtas palaikų išpirkimas.